

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ

І. В. ГНИДЮК, кандидат економічних наук, доцент;

В. В. ПИВОВАР

(Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету)

Анотація. Метою статті є дослідження медичного страхування та фінансового забезпечення охорони здоров'я, виокремлення проблем і напрямів удосконалення медичної галузі в Україні, а також урахування зарубіжного досвіду. **Методика дослідження.** Використано методи економічного аналізу, а також методи емпіричних досліджень (спостереження, порівняння, системно-функціональний, функціонально-структурний та комплексний). **Результати.** Стаття присвячена впровадженню та перспективам розвитку страхової медицини в Україні, зокрема висвітлено стан та основні проблеми фінансування. Здійснено аналіз добровільного медичного страхування та перспективи введення обов'язкової форми медичного страхування у країні. Розглянуто основні моделі фінансового забезпечення охорони здоров'я та вибрано найбільш перспективну для впровадження в Україні. Вивчено зарубіжний досвід фінансування медицини. **Практична значущість результатів дослідження.** Розроблені у статті пропозиції спрямовані на реформування системи медичного обслуговування в Україні з подальшим переходом до обов'язкового страхування населення. Позитивні наслідки, що очікуються від запропонованої системи заходів щодо запровадження й розвитку страхової медицини в Україні, сприятимуть її подальшому розвитку та створенню умов для повного задоволення потреб населення в одержанні доступної і якісної медичної допомоги.

Ключові слова: страхування, медичне страхування, модель фінансового забезпечення охорони здоров'я, фінансове забезпечення.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Основою сучасного етапу існування та розвитку України як європейської держави є проблема активного залучення й опанування нових механізмів її соціально-економічного розвитку. Так, система охорони здоров'я належить до першочергових напрямів соціальної політики держави, оскільки її фінансування є вкрай недостатнім для забезпечення здоров'я та життя населення. Сьогодні варто говорити про інтенсивний пошук моделей надання медичної допомоги, належне забезпечення населення якісними медичними послугами й підтримку їх на достатньому для ефективного функціонування рівні. Так, медичному страхуванню відводиться особливе місце.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню фінансового забезпечення медичного страхування в Україні, проблемам та

перспективам його розвитку присвятили праці такі вітчизняні вчені, як: С. Котова, Т. Артюх, С. Козьменко, В. Базилевич, О. Демченко К. Воблий, О. Гаманкова. Але, ураховуючи наукову та практичну цінність опублікованих праць, ряд питань залишаються дискусійними, що й обумовило вибір теми дослідження.

Нині в Україні досі невирішеними залишаються питання щодо форми та структури системи медичного страхування, що, у свою чергу, стримує розвиток цього сектора та не забезпечує належний рівень страхового захисту громадян.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження медичного страхування та фінансового забезпечення охорони здоров'я, виокремлення проблем і напрямів удосконалення медичної галузі в Україні, а також урахування зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження

з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Жодна галузь не потребує реформ так гостро, як медицина, адже, крім проблем фінансування в достатньому обсязі з боку держави та майже повної відсутності іноземних інвестицій, дана галузь страждає від ряду інших проблем, які значно гальмують її розвиток. Найважливішим кроком до ефективного функціонування системи охорони здоров'я та економіки загалом може стати перехід до загальнодержавного медичного страхування. Сьогодні в Україні передбачено лише добровільну форму медичного страхування, а український ринок медичних страхових послуг, як і страховий ринок загалом, перебуває на стадії формування. Проте, наразі в парламенті знаходяться декілька законопроектів медичних реформ. Одним з основних інструментів у кожному з них пропонується обов'язкове медичне страхування.

Медичне страхування є галуззю особистого страхування, його головна мета – гарантування застрахованим особам одержання медичної допомоги за рахунок накоплених грошових коштів унаслідок виникнення страхових випадків та фінансування профілактичних заходів [2].

Так, прикладами фінансування медичного страхування можуть бути: відвідування лікарів та амбулаторне лікування, придбання медикаментів, лікування у стаціонарі, отримання стоматологічних послуг, проведення профілактичних та оздоровчих заходів.

Нині в Україні активно функціонує добровільна форма медичного страхування, що дозволило сформувати певну структуру ринку добровільного медичного страхування (ДМС). Даний ринок представляє собою багаторівневу систему зі складним механізмом взаємозалежних зв'язків між усіма структурними одиницями, зокрема державними органами нагляду за страховою діяльністю, недержавними страховими об'єднаннями, страховими компаніями, страховими посередниками, медичними закладами та споживачами.

Добровільне медичне страхування є одним із сегментів вітчизняного страхового ринку, який найбільш активно розвивається в державі. За останні роки частка добровільного медичного страхування на ринку страхових послуг України неухильно зростала, і у 2015 р. становила 8,5 % у валових страхових преміях за всіма видами страхування та 10,9 % – у валових страхо-

вих преміях з добровільних видів страхування (крім життя). У 2003 р. частка ДМС становила лише 3 % загального ринку страхування [7]. Варто відмітити, що на зростання обсягу страхових премій суттєво вплинуло подорожчання медичних препаратів за рахунок зміни курсу валюти. У той же час, як позитивний момент, спостерігаємо збільшення кількості договорів за всіма видами страхування, що говорить про усвідомлення громадянами та корпоративним сектором необхідності придбання полісів медичного страхування.

Успіх реформування охорони здоров'я, досягнення якісного рівня медичної допомоги й підвищення показників здоров'я населення значною мірою залежать від правильного вибору моделі фінансового забезпечення, адекватної існуючим соціально-економічним і політичним умовам. Моделі фінансового забезпечення охорони здоров'я певною мірою відповідають загально визначеним системам організації охорони здоров'я, але організацію охорони здоров'я кожної країни можна умовно зарахувати до однієї із трьох систем: модель Семашко, бевериджська модель, бісмарківська модель (рис. 1).

Вищеописані світові моделі фінансового забезпечення національних систем охорони здоров'я неможливо в чистому вигляді запровадити у практику України. Нині у вітчизняній системі охорони здоров'я використовують модель Семашко, хоча вона й не повною мірою задовольняє потреби галузі.

З урахуванням сучасного економічного стану держави, рівня життя населення, його платоспроможності, найбільш прийнятною для України була б бевериджська модель. Утім, населення поки що не в змозі сплачувати значні кошти за лікування, що якраз є передумовою запровадження бевериджської моделі асигнування системи охорони здоров'я.

З огляду на це, існують об'єктивні умови активізації сфери використання моделі Бісмарка, тобто страхової медицини. За рахунок регулярних страхових внесків роботодавців за працююче населення, платежів за непрацююче населення та значних вливань за рахунок добровільного медичного страхування можливо покращити фінансовий стан закладів охорони здоров'я. Водночас фінансова база медичних установ і надалі має поповнюватись коштами з державного бюджету. По суті, ідеться про

запровадження бюджетно-страхової моделі охорони здоров'я із прямою формою організації фінансового забезпечення [4, с. 38]. У разі поєднання бюджетного асигнування медичної допомоги на страховій основі, громадяни зможуть отримати безоплатну медичну допомогу за рахунок бюджету й певної частки добровіль-

ного та обов'язкового медичного страхування. Побудова системи змішаних форм фінансування медичного страхування й управління ним виглядає найбільш перспективною формою забезпечення здоров'я громадян і взаємозалежно покращує якість людського ресурсу України в майбутньому.

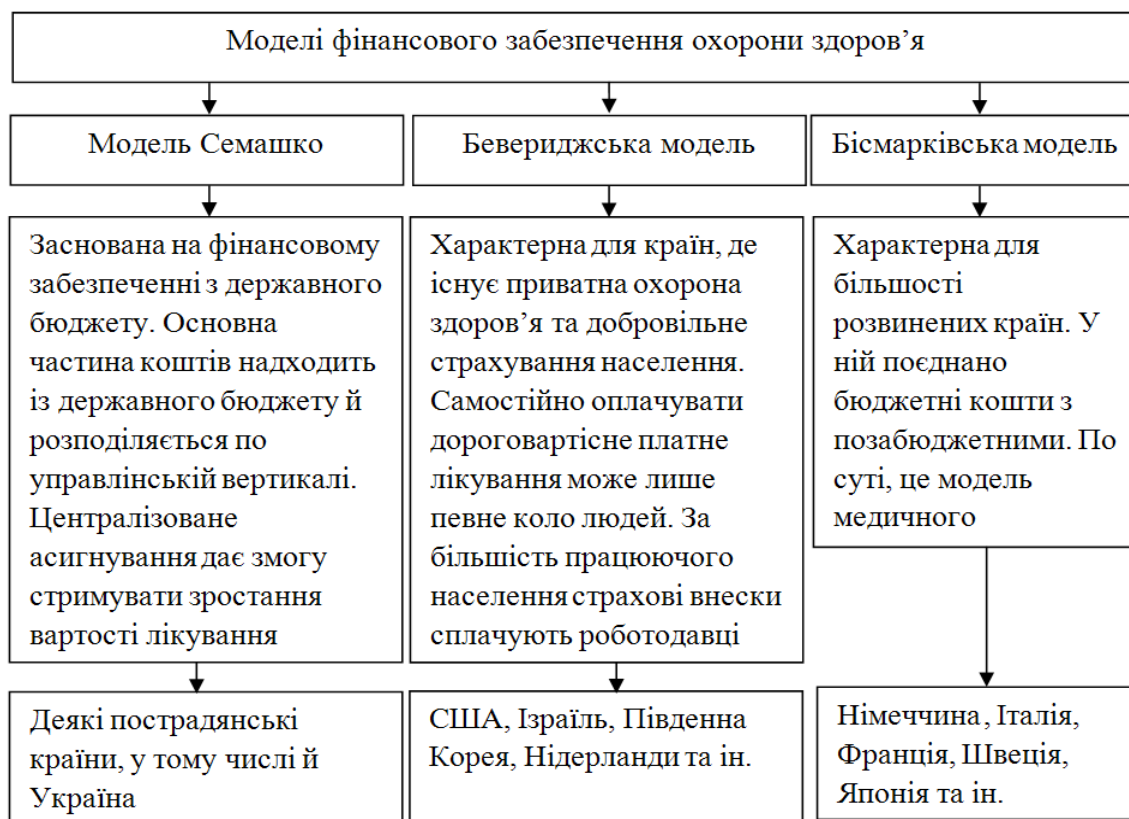

Рис.1. Моделі фінансового забезпечення охорони здоров'я [4, с. 37]

В Україні, починаючи із 2002 року, щорічно пропонуються законопроекти, які в тій чи тій мірі стосувалися саме обов'язкового медичного страхування. Однак, головна проблема, яка не дозволяє в кінцевому підсумку прийняти той чи той законопроект, полягає у несформованості цілісного комплексного підходу до реформування сучасного механізму фінансування вітчизняної галузі охорони здоров'я на засадах обов'язкового медичного страхування [1, с. 365].

Наразі у Верховній Раді України розглядають проект Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування», згідно з яким загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування є складовою частиною системи загальнообов'язкового державного соціального страхування і формою соціального

захисту населення у випадку хвороби [6].

Запровадження цього закону полягатиме в таких діях:

- за рахунок цільових страхових внесків формуються кошти на медичне забезпечення населення на умовах загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування;
- правовідносини між усіма учасниками (страхувальниками, страховиками, застрахованими, закладами охорони здоров'я) врегульовуються на договірних засадах;
- запровадження сприятиме розвитку конкуренції серед закладів охорони здоров'я;
- медична допомога надаватиметься закладами охорони здоров'я за рахунок коштів, акумульованих у системі загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування.

Законопроект «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування» пропонує створення такої моделі обов'язкового медичного страхування:

1-й рівень – солідарна система загальнообов'язкового медичного страхування, що базується на засадах солідарності й субсидування та здійснення страхових виплат за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового медичного страхування;

2-й рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового медичного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному страховому фонді та фінансування витрат на оплату укладення договорів довічного медичного страхування і страхових виплат особі після досягнення нею пенсійного віку [3].

Запропонована система, яку планується запровадити 1 січня 2018 року, у разі затвердження законопроекту дала б змогу забезпечити необхідний медичний захист усім верствам населення, включаючи непрацюючих пенсіонерів, інвалідів, студентів і дітей до 16 років, і свідчила б про ефективну політику розвитку у сфері медицини.

Проте, внесення таких суттєвих змін у галузь медичного страхування населення є громістким, затратним і довготривалим процесом, тому необхідним є визначення заходів для їх реалізації:

– перш за все, для впровадження загальнообов'язкового медичного страхування відповідно до висновків спеціалістів України потрібно ще від двох до п'яти років. З цим твердженням погоджуються також Міністерство охорони здоров'я, уважаючи передчасним уведення системи загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, з огляду на економічну ситуацію у країні;

– для впровадження законопроекту є сума необхідних коштів, яка за підрахунками експертів коливається в межах 70 млрд грн [5];

– потрібно визначити, які лікарні співпрацюватимуть із фондом, на яких умовах вони виконуватимуть покладені на них обов'язки, а також визначити, на підставі чого вони отримуватимуть гроші від фонду;

– необхідність упровадження системи контролю якості медичної допомоги.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. За підсумками проведеного дослідження варто відмітити, що реформування системи медичного обслуговування в Україні з подальшим переходом до обов'язкового страхування громадян – шлях, який дасть поштовх до розв'язання більшості проблем медичної галузі держави. І хоча наразі намагання здійснення цього реформування стикається з великою кількістю перепон і противників, проте, залишається одним із першочергових напрямів соціальної політики держави, адже, позитивні наслідки, що очікуються від запропонованої системи заходів щодо запровадження і розвитку страхової медицини в Україні, сприятимуть її подальшому розвитку та створенню умов для повного задоволення потреб населення в одержанні доступної та якісної медичної допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демченко О. П. Прагматика фінансового забезпечення медичного страхування в Україні / О. П. Демченко // Молодий вчений. – 2016. – № 10 (37). – С. 363–368.
2. Інтернет-журнал «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/> (дата звернення: 18.02.17). – Назва з екрана.
3. Козьменко С. М. Аналіз законодавчих ініціатив щодо обов'язкового медичного страхування в Україні [Електронний ресурс] / С. М. Козьменко. – Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Flib.uabs.edu.ua> (дата звернення: 18.02.17). – Назва з екрана.
4. Котова С. С. Страхова медицина і медичне страхування: необхідність, суть, способи впровадження в Україні / С. С. Котова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : «Економічні науки». – 2011. – № 4 (49). – С. 38–41.
5. МОЗ: Запровадження в Україні обов'язкового медичного страхування є передчасним – 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://espresso.tv/> (дата звернення: 18.02.17). – Назва з екрана.

6. Офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України [Електронний ресурс] / Проект Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування» – 2016 р. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20081223_0.html (дата звернення: 18.02.17). – Назва з екрана.
7. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/> (дата звернення: 18.02.17). – Назва з екрана.
4. Kotova, S. S. (2011). Strakhova medytsyna i medychne strakhuvannia: neobkhdnist, sut, sposoby vprovadzhennia v Ukraini [Insurance medicine and health insurance: necessity, essence, methods of introduction in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya «Economichni nauky» – Scientific Bulletin of the Poltava University of Economics and Trade: Collected papers. A Series of «Economic Sciences»*, (4(49), (pp. 38–41) [in Ukrainian].
5. MOZ: Zaprovdzhennia v Ukraini obov'iazkovoho medychnoho strakhuvannia ie peredchasnym – 2016 r. [Ministry of Health: Introduction of compulsory health insurance in Ukraine is premature – 2016]. (n.d.). <http://espreso.tv/>. Retrieved from <http://espreso.tv/> (accessed 18 February 2017) [in Ukrainian].

REFERENCES

1. Demchenko, O. P. (2016). Prahmatyka finansovoho zabezpechennia medychnoho strakhuvannia v Ukraini [Pragmatics of financial provision of health insurance in Ukraine]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 10 (37), 363–368 [in Ukrainian].
2. Internet-zhurnal «Pro strakhuvannia» [Internet magazine «On insurance»]. (n.d.). <http://forinsurer.com/>. Retrieved from <http://forinsurer.com/> (accessed 18 February 2017) [in Ukrainian].
3. Kozmenko, S. M. Analiz zakonodavchykh initsiatyv shchodo obov'iazkovoho medychnoho strakhuvannia v Ukraini [Analysis of Legislative Initiatives on Compulsory Health Insurance in Ukraine] (n.d.). <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Flib.uabs.edu.ua>. Retrieved from <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Flib.uabs.edu.ua> (accessed 18 February 2017) [in Ukrainian].
6. Ofitsiyni veb-sait Ministerstva okhorony zdorov'ia Ukrainy / Proekt Zakonu Ukrainy «Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne medychne strakhuvannia» [Official website of the Ministry of Health of Ukraine / Draft Law of Ukraine «On Compulsory State Social Health Insurance»]. (2016). http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20081223_0.html. Retrieved from http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20081223_0.html (accessed 18 February 2017) [in Ukrainian].
7. Ofitsiyni sait Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh [Official site of the National Commission for the regulation of state financial services markets]. (n.d.). <http://nfp.gov.ua/>. Retrieved from <http://nfp.gov.ua/> (accessed 18 February 2017) [in Ukrainian].

И. В. Гнидюк, кандидат экономических наук, доцент; **В. В. Пивовар** (Винницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету). **Перспективи розвитку страхової медицини в Україні.**

Аннотація. *Целью* статті являється изучение медичинського страхування и фінансової безпеки здоров'я, виявлення проблем и напрямлений совершенствования медичинської промисловості в Україні, а также учет зарубіжного опыта. **Методика дослідження.** *Использованы* методы економічного аналізу, а также методы емпірических исследований (наблюдение, сравнение, системно-функціональний, функціонально-структурний и комплексний). **Результати.** *Статья посвящена* внедрению и перспективам развития страхової медицини в Україні, в частности освещены состояние и основные проблемы фінансування. *Осуществлен* анализ добровольного медичинського страхування и перспективи

введения обязательной формы медицинского страхования в стране. Рассмотрены основные модели финансового обеспечения здравоохранения и выбрана наиболее перспективная для внедрения в Украине. Изучен зарубежный опыт финансирования медицины. **Практическая значимость результатов исследования.** Разработанные в статье предложения направлены на реформирование системы медицинского обслуживания в Украине с последующим переходом к обязательному страхованию населения. Положительные последствия, которые ожидаются от предложенной системы по внедрению и развитию страховой медицины в Украине, будут способствовать ее дальнейшему развитию и созданию условий для удовлетворения потребностей населения в получении доступной и качественной медицинской помощи.

Ключевые слова: страхование, медицинское страхование, модель финансового обеспечения здравоохранения, финансовое обеспечение.

I. Hnydiuk, Cand. Econ. Sci., Docent; **V. Pyvovar** (Vinnytsia institute of trade and economics of Kyiv National University of Trade and Economics). **Prospects of development of medical insurance in Ukraine.**

Annotation. The purpose of the article is to study medical insurance and financial security of health care, to identify problems and directions of improvement of the medical industry in Ukraine, as well as to take into account foreign experience. **Methodology of research.** Used methods of economic analysis and methods of empirical research, in particular observation, comparison, systemic-functional, functional-structural and holistic methods. **Findings.** The article is devoted to the introduction and prospects of development of medical insurance in Ukraine. The voluntary medical insurance and the prospects for the introduction of compulsory health insurance in the country were considered. We reviewed the basic models of financial provision of health care and selected the most promising for implementation in Ukraine. It was also considered foreign experience of financing of medicine. **Practical value.** The proposal directed to reform the healthcare system in Ukraine with subsequent transition to the compulsory insurance of the population. Positive consequences which are expected from the proposed system of measures for the implementation and development of insurance medicine in Ukraine will contribute to its further development and creation of conditions for full satisfaction of needs of the population in quality medical care.

Keywords: insurance, health insurance, funding model of health care, financial security.